

ВІДГУК

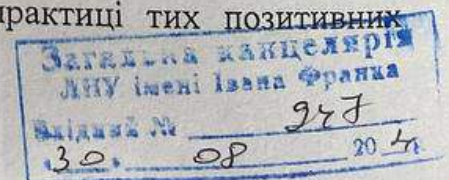
ОПОНЕНТА – доктора юридичних наук, професора Дурнова Євгена Сергійовича на дисертацію Галабурди Тараса Ігоровича на тему:
**«КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У ГАЛИЧИНІ
ЗА АВСТРІЙСЬКИМ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИМ
КОДЕКСОМ 1873 РОКУ»**, представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії по спеціальності 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Обрана автором тема дисертаційного дослідження заслуговує на схвалення, а її актуальність, зважаючи на необхідність удосконалення кримінального судочинства, правового забезпечення діяльності діючих та новостворених правоохоронних органів, які беруть участь у кримінальному судочинстві, протидії злочинності, є беззаперечною.

Перед кожною державою актуальним завданням постає охорона державного ладу, забезпечення внутрішньої безпеки, захист інтересів держави і громадян від протиправних посягань. Для вирішення цього завдання держава значної уваги приділяє питанням реформування судової влади. Про це свідчить і сучасний досвід України.

Подібні невідкладні завдання постали й перед органами державної влади Австро-Угорщини (Австрії). Дійсним є факт, що питання формування й функціонування правових засад здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. й досі залишалися однією з найменш вивчених історико-правових проблем з вказаної тематики.

При реформуванні судової влади в Україні слід широко використовувати як міжнародний досвід, так і історичний досвід, з тим щоб на основі ретельного аналізу виявити допущені тогочасною владою помилки, а також встановити можливість врахування у сучасній практиці тих позитивних

надбань, які були напрацьовані у минулі роки, і зокрема – досвіду розробки правових засад здійснення кримінального судочинства в Галичині у складі Австро-Угорщини. Викладені положення і визначають актуальність даної праці.

Зважаючи на викладене вище, можна зробити висновок, що обрана тема дисертаційної роботи Галабурди Т.С. є актуальною та відповідає вимогам нагальної потреби підвищення ролі проведення наукових досліджень з історії становлення і розвитку судової влади в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, відповідають встановленим вимогам до такого виду праць. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, їх вірогідність забезпечені:

- обґрунтованим використанням значної історіографічної та документальної бази. Поза увагою автора не залишились роботи відомих вчених, як юристів, так і істориків, що працювали над дослідженням питань як загального розвитку органів влади в Галичині у складі Австро-Угорщини, так і питань розробки та здійснення кримінального судочинства у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року;

- досягненням, за допомогою вирішення поставлених у роботі завдань, мети дисертаційної роботи, яка полягала у поглибленні історико-правових знань стосовно формування й функціонування правових засад здійснення кримінального судочинства в Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р., заповнивши, таким чином, існуючу прогалину в історії держави та права з метою можливого використання історичного досвіду в сучасних умовах.

- відповідністю предметної спрямованості дисертації спеціальності 081 «Право».

Для обґрунтування наукових положень і висновків дисертант також застосував різноманітні методи дослідження, які забезпечили йому, по-перше, необхідний інформаційний обсяг дисертації, а по-друге – достатній рівень логічного обґрунтування її нових наукових положень.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних спеціальних наукових досліджень кримінального судочинства у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р. У результаті проведеного дослідження сформульовано основні положення і висновки, яким притаманні елементи наукової новизни. Серед основних з них можна визначити:

1. Дисертантом уперше розкрито особливості кримінально-правової політики Австро-Угорської монархії у другій половині XIX ст., показано її еволюцію в межах історико-правового процесу та зазначено, що кодифікація австрійського кримінально-процесуального законодавства відіграла важливу роль у створенні єдиного порядку кримінального судочинства, зокрема щодо розкриття злочинів та призначення судом покарання за їх вчинення;

2. Автором уточнено, що однією з найважливіших особливостей становлення і розвитку правового регулювання австрійського кримінального судочинства наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. було те, що на початкових етапах пріоритетною була галузь кримінального права, а норми кримінального процесу містилися у кримінальних кодексах, але з впливом ідей гуманізму в другій половині XIX ст. законодавець розділив норми кримінального права і процесу в окремі акти. Зміни, що відбулися у Габсбурзькій монархії після революційних подій 1848–1849 рр., опиралися на широкомасштабну реформу політичної та правової системи Австрійської держави. Одним із перших реформованих кримінально-процесуальних кодексів став кодекс від 17 січня 1850 р. (далі – КПК 1850 р.), який відходив від застосування інквізиційного процесу та запровадив у систему

кримінального судочинства принципи змішаного процесу, зокрема, декларовані конституцією 1849 р. відкритість та усність судового засідання;

3. Слід відзначити, що у роботі уперше конкретизовано, що однією з особливостей австрійського КПК 1850 р. було те, що хоча він і був затверджений для всієї імперії, проте не набрав чинності в усіх краях. Територіальне обмеження реалізації ліберальної моделі кримінального судочинства впливало з ініціативи австрійського парламенту. Позитивним було те, що КПК 1850 р. довів, наскільки важливим є принцип соціальної справедливості у конституційному забезпеченні незалежності судової влади та суддів. Зазначено, що централізація австрійської влади та відхід від демократичних принципів кримінального процесу спричинило до введення Кримінально-процесуального кодексу 1853 р. (далі – КПК 1853 р.). Кодекс частково повернувся до моделі інквізиційного процесу й сприяв бюрократичному формалізму та зробив центральним елементом кримінального судочинства стадію досудового розслідування, скасував суд присяжних та відновив негативну теорію доказів. Наголошено на тому, що КПК 1853 р., особливо у контексті досудового розслідування, мав вагомий вплив на розвиток кримінального судочинства та суддів, що вже застосовували австрійський КПК 1873 р.;

4. Цілком слушно зроблено висновок, що австрійський КПК 1873 р. перебував у нерозривному зв'язку із попередніми законами, що регулювали кримінальне судочинство Австрії, зокрема, з КПК 1850 р., на підставі якого КПК 1873 р. здійснив повернення до багатьох прогресивних засад та положень.

5. Автором уперше здійснено порівняння норм кримінально-процесуальних кодексів 1850 і 1853 рр. із нормами КПК 1873 р. щодо юрисдикції суду, звідки випливає, що положення КПК 1853 р. по суті містили аналогічні за змістом положення КПК 1850 р. про юрисдикцію, оскільки, відповідні процесуальні норми довели свою ефективність на практиці. Австрійський КПК 1873 р. встановлював загальну й виняткову юрисдикцію,

критерієм котрих був персональний характер, а саме правовідносини, що вирішувалися у військових судах, а також, правовідносини, що регулювалися міжнародним правом.

6. Дисертантом виявлено, що австрійський КПК 1873 р. встановлював чіткі терміни подання скарги – не пізніше шести тижнів з часу скоєння злочину. Згідно з роз'ясненням Міністерства юстиції від 28 лютого 1879 р. саме дата скоєння злочину, а не дата, коли стало відомо про нього, вважалася вихідною точкою у встановленні граничних термінів кримінального провадження. Підтверджено нечіткий розподіл компетенції між слідчим суддею і прокурором у контексті початку досудового слідства, а також те, що впровадження попереднього слідства у процес, яке передувало головному слідству, стало нововведенням австрійського КПК 1873 р.;

Здобутком дисертації є те, що значну частину джерельної бази при дослідженні питань правового забезпечення діяльності судів, інших органів, які брали участь у кримінальному судочинстві у період, який досліджується у роботі, становлять архівні документи та матеріали, окремі з яких взагалі ще ніколи не публікувались або маловідомі широкому юридичному загалу

Логічним є висновок, що положення, висновки і рекомендації дослідження становлять вагомий внесок у розвиток науки історії держави і права.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що положення, обґрунтовані у дисертації, сприяють поглибленню та збагаченню української історико-правової науки знаннями стосовно кримінального судочинства у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 р.

Значимість одержаних результатів у практичній площині полягає насамперед у тому, що в дисертаційному дослідженні на підставі аналізу історичного досвіду сформульовані та обґрунтовані висновки і пропозиції, які можливо використати у: науково-дослідній сфері – як теоретична база,

підґрунтя для подальшого дослідження історії кримінально-процесуального права України; навчальному процесі під час викладання навчальних дисциплін та підготовки підручників і навчальних посібників, зокрема таких як «Історія держави і права України», «Судові та правоохоронні органи», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Кримінальне право», «Кримінально-процесуальне право»; правотворчості для удосконалення законодавства у сфері оптимізації кримінального процесуального законодавства в Україні на основі використання європейського та національного історико-правового досвіду.

Висновки, викладені у розділах, та загальні висновки по дисертації логічно впливають з її тексту. На основі цих висновків автор формулює теоретичні положення і практичні пропозиції щодо можливих шляхів удосконалення кримінально-процесуального законодавства в Україні.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, щ дисертаційна робота Галабурди Тараса Ігоровича «Кримінальне судочинство у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року» є самостійною і структурно завершеною науковою працею, Дисертація містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується єдністю змісту.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення і висновки дисертації відображено в 6 наукових статтях, з яких 5 публікацій у виданнях, що визнані фаховими з юридичних наук в Україні та одній статті у науковому періодичному виданні іноземної держави (Німеччина), а також 6 у збірниках тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Кількість і зміст друкованих праць дисертанта відповідають вимогам п. 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, списку використаних джерел, додатку.

Загальний обсяг дисертації становить 202 сторінки друкованого тексту, основний текст викладено на 221 сторінці. Список використаних джерел містить 231 найменування.

Дисертаційне дослідження оформлено відповідно до встановлених Вимог оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40.

Анотація дисертації відповідає встановленим вимогам та є узагальненим коротким викладом її змісту, в якій представлено основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану автором роботу.

Дисертація написана державною мовою, на достатньому науковому та літературному рівні.

Порушення академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.
Відзначаючи достатньо високий науковий рівень проведеного дослідження, варто висловити окремі зауваження та побажання, що є об'єктивно властиве працям, присвяченим дослідженню подібних складних наукових тем:

1. Безсумнівно, що кримінальне судочинство у Галичині, яка входила до складу Австро-Угорщини, відбувалося за положеннями австрійського Кримінально-процесуального кодексу 1873 р. Однак існували й певні особливості. Після початку Першої світової війни у складі Австро-Угорської армії було утворено військове формування Українських Січових Стрільців (Легіон УСС), що складалося з українців – галичан. Військове судочинство, запроваджене у військовому формуванні Українських Січових Стрільців, суттєво відрізнялося від судочинства, яке було затверджено законодавчим шляхом. Всупереч законодавству, що регламентувало питання судочинства, його правові акти майже не застосовувались. Замість них у цьому формуванні почали керувались традиційним (звичаєвим) правом. Даних про судові засідання у Легіоні УСС є обмаль. Переважно вони викладені у спогадах воїнів УСС та київського формування Січових Стрільців, яке було утворено

колишніми військовополоненими стрільцями на території Наддніпрянської України. У мемуарних працях зазначається, що у разі вчинення стрільцем злочину для його покарання скликався “стрілецький суд”. Роль суддів на такому суді виконували рядові стрільці тієї сотні, до якої належав обвинувачений. Стрілецький суд відбувався за відсутності командира та старшин (офіцерів) цієї сотні. Під час судового засідання обов’язково вівся протокол, у якому наводились “мотиви засуду”. Апеляційних судових інстанцій у формуванні не існувало, тому вирок оскарженню не підлягав.

Чи не віднайшли Ви у архівних матеріалах подібних прикладів, а також прикладів судових вироків за подібні порушення Австро-Угорського законодавства?

2. Автор не завжди дотримується рекомендованої співрозмірності окремих розділів дисертаційного дослідження. Так, перший розділ викладено на 29 сторінках, другий – на 85, третій – на 61.

3. У тексті дисертаційного дослідження автор тричі використовує термін «хабар» (сс. 46, 158, 194) (термін «незаконне збагачення» справедливо не застосовується). У наведених прикладах фігурують чиновники, землевпорядники, нотаріуси, адвокати, Але немає прикладу жодного судового рішення щодо судді. Чи не зустрічались Вам у архівах подібні справи.

4. Підкреслюючи історичну значимість австрійського Кримінально-процесуального кодексу 1873 р. автор наводить посилання на працю вченого Р. Томчика, який зазначав, що ідея верховенства права була провідною засадою австрійського КПК 1873 р., саме тому кодекс продовжував застосовуватися після розпаду монархії Габсбургів. Зрозуміло, що питання становлення законодавства ЗУНР, де широко застосовувались нормативно-правові акти Австро-Угорщини, виходить за хронологічні межі роботи, але на ньому можна було зосередити більше уваги.

5. У висновках дисертаційного дослідження автор подає низку пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України. Чи є у автора акти впровадження результатів роботи у науково-дослідну, науково-

педагогічну роботу? Чи подавались вказані пропозиції на обговорення органів державної влади?

Проте ці зауваження та висловлені побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження.

Загальний висновок.

1. Дисертація Галабурди Тараса Ігоровича на тему; «Кримінальне судочинство у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року» є самостійною, завершеною та ґрунтовною науковою працею, яка виконана особисто дисертантом у виді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Дисертаційне дослідження містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується єдністю змісту та свідчить про особистий внесок автора в юридичну науку.

2. За своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, теоретичним та практичним підґрунтям, обґрунтованістю одержаних результатів дисертаційна робота Галабурди Т. І. на тему: «Кримінальне судочинство у Галичині за австрійським Кримінально-процесуальним кодексом 1873 року» відповідає вимогам пунктів 10, 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а також Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти та науки України від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор Галабурда Тарас Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань – 08 «Право»).

ОПОНЕНТ –

доктор юридичних наук, професор,

заступник начальника управління

Департаменту персоналу МВС України

Є.С. Дурнов

НІКІТІН
Анатолій